

Perusoikeuksien edistämisen vastuusta ja valvonnasta

Oikeusvaltioseminaari
25.5.2026

Maija Sakslin 25.4.2026

Laillisuus ja lainalaisuus - havaintoja

- Oikeusasiamiehen lainsäädäntöesitykset - perusoikeuksien rajoittaminen - itsemääräämisoikeuslainsäädäntö - hallitusohjelma
- Pandemia: eduskunnan kontrolli, PeV nopea - tuomioistuinkontrolli hidas
- Pandemia: henki ja terveys syrjäytti muut perusoikeudet
- Pandemia: toimivallan ylityksiä kaikilla hallinnon tasoilla
- Terveyspalvelujen priorisointi: Hoitokodissa asuva, muistisairas, vammainen henkilö henkilö - hoidon ja lääkityksen rajaukset - elvytyskielto
- Terveyspalvelujen priorisointi: hedelmöityshoidon lisäehdot

Perustuslaki ja perusoikeudet

Perusoikeuksien edistämismääräys PL 21 §, esimerkkejä

- Lapsen oikeudet: perusoikeus maksuttomaan perusopetukseen - kilpailuoikeus
- Lapsen oikeudet: lapsen kuuleminen - kesäloman siirto
- Digitalisaatio: varautumisopas - julkaisu vain verkossa - kieliversiot
- Digitalisaatio: turvalaitteiden toimivuuden varmistaminen - vastinajat
- Digitalisaatio: asiakirjojen sähköinen lähettäminen - tosiasiallinen yhdenvertaisuus
- Digitalisaatio: sosiaalipalveluasiakkaan kodin katselu ja kuuntelu ilman suostumusta?
- Tietosuoja: yksityisyyden suoja/väkivaltainen potilas/henkilöstön oikeudet

Ylin laillisuusvalvonta

Valvonnan valvontaa

- Oikeusasiamiehen tehtävä ja toimivalta
- Suhde muihin valvoviin viranomaisiin - toimivallan rajaukset/ylitykset
- Oma- ja sisäinen valvonta
- Virkavastuu - velvollisuus pysyä totuudessa
- Valvontaviranomaisten kunnioittaminen, päätösten noudattamatta jättäminen, maalittaminen

Eduskunnan oikeusasiamiehen itsenäinen ja riippumaton asema

Haasteita ja turvamekanismeja

- EU:ssa perusoikeuksien valvonnan vahvistaminen - EUn ohjaus?
- YK:n Pariisin periaatteet kansallisista ihmisoikeusinstituutioista
- Euroopan neuvoston Venetsiatoimikunnan periaatteet oikeusasiamiehen aseman vahvistamiseksi
- Pidättäytyminen kaikista heikentävistä toimista
- Taloudellinen ja toiminnallinen itsenäisyys ja riippumattomuus
- Immunitetti

Oikeusvaltio

- Luottamus viranomaistoimintaan ja siihen, että vallan väärinkäyttöön puututaan
- Toimivallan jako - toisten toimivallan ja tehtävien kunnioittaminen
- Virkavastuu - omien tehtävien laadukas ja tehokas toteuttaminen
- Osallistumisoikeudet toimivan demokratian turvaamiseksi